

Grammatikübersicht

Общ преглед на граматиката

В този преглед ще намерите следното:

A) Преглед на словоред

- I. Глаголът и зависимите от него части на изречението
 1. Допълнение в дателен падеж
 2. Допълнение в дателен и винителен падеж
 3. Обстоятелствено пояснение за място
 4. Обстоятелствено пояснение за посока
- II. Мястото на отделните части на изречението
 1. Нормален словоред
 2. Наблягане на отделни части на изречението
 3. Глаголи с допълнения в дателен и винителен падеж

B) Отделните части на речта

- I. Глаголи
 1. Глаголи с промяна на основната гласна
 2. Модални глаголи
 3. Перфект
- II. Граматически член и съществително
 1. Съществителни без граматически член (нулев член)
 2. Граматическият член в дателен падеж
 3. Съществителни във винителен и дателен падеж
 4. Притежателното местоимение в дателен падеж
- III. Местоимения
 1. Граматическият член в ролята на местоимение
 2. Личните местоимения в дателен падеж
 3. Въпросителни думи
- VI. Предлози
 1. Значение
 2. Рекция на предлозите
 3. Контракции
- V. Частици

C) Морфология

- I. Представката *in-*
- II. Наставката *-in*
- III. Сложни думи

A Übersicht über die Satzgliederung

Преглед на словоред

I Das Verb und seine Ergänzungen

Глаголът и зависимите от него части на изречението

1. Ergänzungen mit Dativ / Допълнения в дателен падеж

След определени глаголи и глаголни групи (глагол + предлог) стои дателен падеж. Същото важи и за определени словосъчетания.

Bescheid geben:	Ich gebe <i>der Chefin</i> Bescheid.
gefallen:	Gefällt <i>Ihnen</i> Aachen?
helfen:	Da kann ich <i>dir</i> bestimmt helfen.
zuhören:	Hör <i>mir</i> mal zu!

Wie geht es *Ihnen*? Das tut *mir* leid/gut/weh. Ist *Ihnen* etwas passiert?

berichten von:	Das 1. Lied berichtet von den <i>Taten von ...</i>
handeln von:	Die Geschichte handelt von den <i>Räubern</i> .
leben in:	Er lebt in <i>der Stadt</i> .
liegen an:	Aachen liegt nicht <i>am Meer</i> .
Probleme haben mit:	Ich habe Probleme mit <i>meinem Computer</i> .
reden mit:	Ich rede mal mit <i>meiner Chefin</i> .
sprechen mit:	Wie spricht man mit <i>einem Kaiser</i> ?
sprechen über:	So spricht man nicht über <i>Gäste</i> .

2. Ergänzungen mit Dativ und Akkusativ

Допълнения в дателен и винителен падеж

Някои глаголи имат допълнения в дателен и във винителен падеж

erklären:	<u>Das</u> erkläre ich <i>euch</i> später.
erzählen:	Sie müssen <i>mir</i> auch <u>eine Geschichte</u> erzählen.
geben:	Gibst du <i>ih</i> r <u>das Buch</u> ?
schicken:	Schickst du <i>uns</i> <u>die Reportage</u> ?
versprechen:	<u>Das</u> verspreche ich <i>dir</i> .
zeigen:	Zeigst du <i>uns</i> <u>den Dom</u> ?

3. Die Situativ-Ergänzung / Обстоятелствено пояснение за място (wo? + дат. падеж)

Когато нещо се състои на дадено място, или някое лице се намира някъде, тогава се употребява предлогът **in**, като съществителното след него е в дателен падеж. Когато някое лице се намира при някое друго лице (или на работното му място, например при зъболекар или хлебар), се употребява предлога **bei**, след който съществителното също е в дателен падеж.

Wo ist Familie Schäfer?	Sie ist <i>im Theater</i> .
Wo gibt es die Dreigroschenoper?	<i>In der Oper</i> .
Wo ist Frau Berger?	Sie ist <i>beim Zahnarzt</i> .

4. Die Direktiv-Ergänzung / Обстоятелствено пояснение за посока (wohin? + вин. или дат. падеж)

Когато някой отива някъде, тогава често се употребява също предлогът **in**, но съществителното след него е във винителен падеж. Когато се касае за отиване при някого, се употребява предлогът **zu** следван от съществително в дателен падеж.

Wohin geht Familie Schäfer?	Sie geht <i>ins Theater</i> .
Wohin will Herr Müller?	Er will <i>zum Kongresszentrum</i> .
Wohin muß Frau Berger?	Sie muß <i>zum Zahnarzt</i> .

II Die Position der einzelnen Satzglieder

Мястото на отделните части на изречението

1. Normale Satzgliedposition / Нормален словоред

В разказното изречение подлогът стои обикновено на първо място. След него идва глаголът. Във въпросителни изречения без въпросителна дума на първо място стои глаголът, следван от останалите части на изречението. Същото важи и за повелителното наклонение.

Подлог	Verb ₁	Други части	Verb ₂
Die Arbeit Die Arbeit Wir Ich	ist gefällt gehen kann	okay. mir. ins Theater. dir	helfen.
Verb ₁	Подлог	Допълнения	Verb ₂
Ist Kannst Fragen	die Arbeit du Sie	okay? mir die Chefin!	helfen?

2. Hervorhebungen / Наблягане на отделни части на изречението

Ако искаме да изтъкнем някоя част на изречението, тя може да се постави на първо място в изречението, т. е. на мястото на подлога. Глаголът си остава на второ място.

Ich verstehe das nicht.
Die Arbeit gefällt mir.
Er kommt um sieben Uhr.

Das verstehe ich nicht.
Mir gefällt die Arbeit.
Um sieben Uhr kommt er.

Има думи, които много често изместват подлога от първото място. Тогава той стои на трето място след глагола. Такива думи са например *vielleicht*, *dann*, *da* и обстоятелствените пояснения за време.

Vielleicht braucht sie Hilfe.
Da hängt das Schild.

Dann gehe ich nach Hause.
Am Samstag will ich kommen.

3. Verben mit Dativ- und Akkusativ-Ergänzungen

Глаголи с допълнения в дателен и винителен падеж

Ако даден глагол има две допълнения - едно във винителен и едно в дателен падеж, важат следните правила:

- Ако и двете допълнения са съществителни, допълнението в дателен падеж стои пред допълнението във винителен падеж: Bringst du Herrn Braun die Handtücher?
- Ако едното допълнение е съществително, а другото местоимение, местоимението стои пред съществителното: Bringst du ihm die Handtücher?
- Ако и двете допълнения са местоимения, местоимението във винителен падеж стои пред местоимението в дателен падеж: Bringst du sie ihm?

B Die einzelnen Wortarten / Отделните части на речта

I Die Verben / Глаголи

1. Verben mit Vokalwechsel / Глаголи с промяна на основната гласна

Някои глаголи променят основната си гласна във второ и трето лице единствено число. Във втората част от радиокурса това са глаголи, при които гласната **a** се превръща в **ä**.

fahren: ich fahre du fährst er fährt
halten: ich halte du hältst er hält
gefallen: du gefällst mir das gefällt mir

2. Modalverben / Модални глаголи

Модалните глаголи модифицират значението на дадено изречение. Те могат да бъдат употребени както самостоятелно, така и като спомагателни глаголи. Когато са спомагателни глаголи, вторият глагол е в инфинитивна форма и стои винаги на края на изречението.

	Мод. глагол		Verb ₂
Sie	dürfen	hier nicht	rauchen.
	Kann	ich mal	telefonieren?
Die	muß	du uns unbedingt	vorstellen.

Основните значения на модалните глаголи, така както те са употребени в уроците от втората част на радиокурса, са следните:

- dürfen** Разрешение/забрана
Sie dürfen hier (nicht) rauchen.
- können** 1. Разрешение
Kann ich mal telefonieren?
2. Способност
Können Sie mir helfen?
- mögen** Желание
Wir möchten dich besuchen.
- müssen** 1. Задължение
Ich muß arbeiten.
2. Подкана
Die mußt du uns unbedingt vorstellen.
- wollen** 1. Подкана
Wollen wir jetzt nicht geben?
2. Намерение
Ich will nicht indiskret sein.
- sollen** 1. Поръчение
Soll ich Andreas holen?
2. Подкана за извършване (или неизвършаване) на нещо
Das sollst du nicht!
3. Предаване на чуждо мнение (= "Аз чух, че...")
Das soll sehr interessant sein.
4. Съмнение
Das sollen wir glauben?

dürfen	können	müssen	wollen	sollen
ich darf du darfst Sie dürfen er/sie darf	ich kann du kannst Sie können er/sie kann	ich muß du mußt Sie müssen er/sie muß	ich will du willst Sie wollen er/sie will	ich soll du sollst Sie sollen er/sie soll
МНОЖ. ЧИСЛО				
wir dürfen ihr dürft sie dürfen	wir können ihr könnt sie können	wir müssen ihr müßt sie müssen	wir wollen ihr wollt sie wollen	wir sollen ihr sollt sie sollen

3. Perfekt / Перфект

Перфектът е едно от миналите времена, които се използват, когато се говори за неща, станали преди момента на говоренето. Това време се използва особено често в разговорната реч, особено, когато споменът за случилото се е още пресен. Перфектът се образува със спомагателния глагол *haben* или *sein* и миналото причастие.

haben повечето глаголи образуват перфект с този спомагателен глагол. Това важи и за самия глагол *haben*

sein с този спомагателен глагол образуват перфект глаголите изразяващи движение с определена посока. Същото важи и за самия глагол *sein* както и за глагола *passieren*.

Миналото причастие (**P II**) има следните форми:

● P II на правилните глаголи:	Представка ge-	+	основа hör	+	окончание -t
● PII на неправилните глаголи:	ge...en		lesen		gelesen
● PII на глаголите завършващи на-...ieren:	...iert		reservieren		reserviert
● PII на глаголите с делима представка:	...ge...en		einladen		eingeladen
	...ge...t		abholen		abgeholt
● PII на глаголите с неделима представка:	...t		besuchen		besucht
	...en		vergessen		vergessen

При глаголите с делима представка ударението пада върху представката. При глаголите с неделима представка ударението не пада върху представката.

Такива представки, които не са под ударение, са: *be-*, *ent-*, *er-*, *ge-*, *ver-*.

beachten, **be**deuten, **be**ginnen, **be**handeln, **be**kommen, **be**gerhen, **be**suchen, **be**stellen, **be**zahlen / **ent**täuschen / **er**klären, **er**zählen / **ge**fallen / **ver**gessen, **ver**kaufen, **ver**sprechen, **ver**stehen.

II Artikel und Nomen / Граматически член и съществително

1. Nomen ohne Artikel (Nullartikel) / Съществителни без граматически член

По принцип съществителните в немския език се употребяват заедно с граматически член (*der*, *die*, *das*) В някои случаи граматическият член отпада:

- 1° В множествено число, когато в единствено число би бил употребен неопределителния член
(*ein, eine*): *Ich möchte eine Banane. Ex möchte Bananen.*
- 2° Когато се касае за неопределено количество:
Andreas kauft noch Butter, Brot, Wurst und Käse.
- 3° Пред названия на професии:
Sie ist Studentin. Er ist Arzt.
- 4° Пред названия на националности:
Sie ist Französin.
- 5° В определени фиксирани изрази:
Er hat Hunger.

2. Artikel im Dativ / Граматическият член в дателен падеж

В дателен падеж, граматическият член завършва на **-m** при съществителните от мъжки и среден род, на **-r** при женски род, на **-n** при множественото число.

der Computer mit dem / mit einem / mit keinem / mit meinem Computer
das Messer mit dem / mit einem / mit keinem / mit meinem Messer
die Familie mit der / mit einer / mit keiner / mit meiner Familie

Ед. ч.	Им. падеж	Дат. падеж	Ед. ч.	Им. падеж	Дат. падеж	Множествено число Всички родове
мъжки	der/das	dem	женски	die	der	den
+	ein	einem	род	eine	einer	-
среден род	kein	keinem		keine	keiner	keinen
	mein	meinem		meine	meiner	meinen

3. Nomen im Dativ + Akkusativ / Съществителни в дателен + винителен падеж

Някои съществителни от мъжки род получават в дателен и винителен падеж ед. ч. окончанието: **-n**:

der Name: Ein Mann *mit dem Namen* Mackie Messer.
Sie haben Aachen *den Namen* ahha gegeben.

der Herr: Die Wärme tut *Herrn* Dr. Thürmann gut.
Andreas hat einen Brief für *Herrn* Dr. Thürmann.

В дателен падеж мн. ч. повечето съществителни завършват на **-(e)n**:

mit den Studenten, mit den Zimmern, mit den Frauen.

4. Possessivartikel im Dativ / Притежателно местоимение в дателен падеж
 Склонението на притежателното местоимение съответства на склонението на неопределителния член (вж. 2.)

Дат. п. : ед. ч.	М. + ср. род	Женски род	Мн. число
1- во л. 2- ро л. (фамилиарно) (учтиво)	meinem deinem Ihrem ihrem	meiner deiner Ihrer ihrer	meinen deinen Ihren ihren
3- то л.	seinem	seiner	seinen
Дат. п.: множ. ч.			
1- во л. 2- ро л. (фамилиарно) (учтиво)	unserem eurem Ihrem	unserer eurer Ihrer	unseren euren Ihren
3- то л.	ihrem	ihrer	ihren

III Pronomen / Местоимения

1. Artikel als Pronomen (Definit-/Indefinitpronomen)

Граматическият член в ролята на местоимение

Формите на граматическия член могат да бъдат употребени и като местоимение. Тогава съществителното отпада, но винаги е ясно за какво става дума.

Gibt es eine Post in der Nähe? Ja, es gibt eine.

Haben Sie den Rock auch in Schwarz? Nein, den haben wir nur in Gelb.

Изключение прави само членът за среден род в именителен и винителен падеж, но този проблем не се появява още в първата и втората част от радиокурса.

2. Personalpronomen im Dativ / Личните местоимения в дателен падеж

	Им. падеж	Дат. падеж	Им. падеж	Дат. падеж
1- во л.	ich	mir	wir	uns
2- ро л.	du/Sie	dir/Ihnen	ihr/Sie	euch/Ihnen
3- то л.	er/es sie	ihm ihr	sie	ihnen

3. Fragewörter / Въпросителни думи

wem С тази дума се пита за допълнения в дат. падеж, когато се касае за лица
 Wem hilft Andreas? Andreas hilft seinem Vater.

womit С тази дума се пита за предложни допълнения в дат. падеж, но само за вещи
 Womit hat er Probleme? Er hat Probleme mit dem Computer.

wo	С тази дума се пита за места (в отговора се употребява дателен падеж) <i>Wo ist Familie Schäfer? Familie Schäfer ist im Theater.</i>
wohin	С тази дума се пита за посока (в отговора може да се употреби дателен или винителен падеж) <i>Wohin gehst du? Ich gehe ins Theater. Ich gehe zum Friseur. Wohin fährst du? Ich fahre nach Aachen.</i>
wann	С тази дума се пита за време <i>Wann kommst du? Ich komme am Wochenende, um vier Uhr.</i>
bis wann	<i>Bis wann mußt du arbeiten? Bis (um) ein Uhr.</i>
wieviel	С тази дума се пита за количества <i>Wieviel Käse möchten Sie? 150 Gramm.</i>
welch-	С тази дума се пита за нещо, което е част от някаква група. Тази въпросителна дума се скланя т. е. тя получава окончания в зависимост от съществителното, пред което стои. <i>die Größe: Welche Größe brauchen Sie? der/den Käse: Welcher Käse ist das? Welchen Käse möchten Sie?</i>

IV Präpositionen / Предлози

Предлозите се различават един от друг по значението си и по падежа, който се употребява след тях.

1 Bedeutung / Значение

Темпорални предлози (предлози обозначаващи време)

bis: Bis bald! **um:** Um sechs Uhr. **seit:** Seit einem Jahr.

Локални предлози (предлози обозначаващи място)

an: Aachen liegt nicht am Meer.

bei: Sie ist beim Zahnarzt

hinter: Das Auto hinter mir...

in: Sie ist im Theater.

nach: Kommen Sie nach Berlin.

von: Er kommt von einer Reise.

zu: Wie komme ich zum Theaterplatz?

Предлози, които обозначават цел или средство

für: Bestellen Sie ein Taxi für mich.

mit: Fahren Sie mit dem Bus.

Някои предлози имат по няколко различни значения, но този проблем още не подлежи на обсъждане.

2. Reaktion der Präposition / Рекия на предлозите

Под "рекия" се разбира падежа, който се изисква от всеки предлог. В нашия радиокурс се появиха досега следните предлози:

a) Предлози с дателен падеж

an*	aus	bei	hinter*	mit	nach	seit	von	zu
-----	-----	-----	---------	-----	------	------	-----	----

(* an/hinter: могат да изискват и винителен падеж)

b) Предлози с винителен падеж

bis	für	um	(bis + + темп. пояснение: Bis morgen/später!)
-----	-----	----	---

c) Предлози с дателен или винителен падеж от втората част на радиокурса.

Място:	wo	im Theater
дат. падеж Посока:	wohin + вин. падеж	in das Theater.

3. Kontraktionen / Контракции

Под "контракция" се разбира "сливане". Някои предлози обикновено се сливат с граматическия член в една обща дума. Такъв е случаят при:

an + dem	an + das	bei + dem	in + dem	in + das	zu + dem	zu + der
am	ans	beim	im	ins	zum	zur

V. Partikel / Частици

Частиците са думи, които не променят смисъла на дадено изказване, но го нюансират - например го подсилват.

ja Das sieht man ja sofort. Ich will ja nicht indiskret sein.
denn Wo ist denn der Bahnhof?
denn се употребява само във въпросителни изречения.

C. Morphologie / Морфология

I. Vorsilbe un- / Представката un-

Тази представка превръща значението на дадено прилагателно в неговата противоположност:
zufrieden – unzufrieden / glücklich – unglücklich.

II. Nachsilbe-in / Наставката in-

Тази наставка превръща названията за лица от мъжки пол в названия за лица от женски пол. Това засяга най-често названията на професии.
der Student – die Studentin / der Freund – die Freundin.

III. Komposita / Сложни думи

Немският език предлага възможността от две или повече думи (или от части на думи, например основата им) да се образува една сложна дума. Във втората част от курса има примери за съчетание на две съществителни. Понякога между двете думи се вмъква съединителна гласна за улесняване на произношението. Сложната дума възприема като цяло граматическия род на втората си съставка.

der Herbst + die Farbe = die Herbstfarbe
die Zeitung + das Museum = das Zeitungsmuseum
die Asche + der Becher = der Aschenbecher